

УДК 371.13+371.14

Галина Коберник

кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри теорії початкового навчання, директор Науково-методичного центру інноваційних освітніх технологій Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

НЕПЕРЕРВНА ПЕДАГОГІЧНА ОСВІТА ЯК ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

Резюме. У статті розкрито зміст неперервної освіти, протиріччя в суспільстві, що спонукають до її здійснення та основні завдання неперервної освіти; обґрунтовано якості, якими повинна володіти особистість, щоб бути здатною здійснювати неперервну освіту для якісного само змінювання, удосконалення відповідно до змін, зумовлених самим життям, інноваційною діяльністю освітніх закладів та основні педагогічні умови формування цих якостей.

Галина Коберник

кандидат педагогических наук, доцент, заведующий кафедры теории начального образования, директор Научно-методического центра инновационных образовательных технологий Уманского государственного педагогического университета имени Павла Тичины

НЕПРЕРЫВНОЕ ПЕДАГОГИЧЕСКОЕ ОБРАЗОВАНИЕ КАК ОБРАЗОВАНИЕ НА ПРОТЯЖЕНИИ ЖИЗНИ

Резюме. В статье раскрыто содержание непрерывного образования, противоречия в обществе, которые побуждают к его осуществлению, и основные задачи непрерывного образования; обоснованы качества, которыми должна обладать личность, чтобы быть способной качественно самоизменяться, совершенствоваться соответственно изменениям, которые происходят в жизни, инновационной деятельности образовательных заведений и главные педагогические условия формирования этих качеств.

Galyna Kobernyk

candidate of pedagogical sciences, assistant professor,
head of the chair of elementary education theory,

director of Scientific and methodological center of innovative educational technologies of Uman State Pedagogical University named after Pavlo Tychna

CONTINUOUS PEDAGOGICAL EDUCATION AS LIFE LONG EDUCATION

Summaru. The essence of continuous education, the contradictions that stimulate its realization and main tasks of continuous education have been analyzed; the qualities of an individual to take part in continuous education for a qualitative self-development in accordance to changes in life, higher educational establishments innovative activities and basic pedagogical conditions of these qualities formation have been proved in the article.

Постановка проблеми. На сучасному етапі суспільного розвитку освіта перетворюється в одну із найважливіших сфер людської діяльності, яка тісно переплетена з усіма іншими областями суспільного життя. В даний час у зв'язку з необхідністю переходу країни на інноваційний шлях розвитку і використанням для цього наукових досягнень важливого значення набуває підготовка висококваліфікованих фахівців, конкурентоспроможних на ринку праці, компетентних, відповідальних, які вільно володіють своєю професією і орієнтуються в суміжних галузях знань, здатних до ефективної роботи за фахом на рівні світових стандартів, готових до постійного професійного зростання, соціальної та професійної мобільності.

Але професійний розвиток не може відбуватися у відриві від загального розвитку людини, тому він включає всі компоненти цілісного розвитку особистості. Забезпечити побудову і створити умови для еволюційного вирощування нової генерації високоосвічених професіоналів, здатних реалізувати стійкий динамічний розвиток економіки і проривний розвиток різних областей практики на основі високих освітньо- та наукоємних технологій, фахівців, для яких установка на саморозвиток, професійну майстерність, вироблення індивідуального стилю діяльності є пріоритетними протягом усього життя, покликана модернізована система освіти.

Цілеспрямоване формування готовності випускника вузу до інноваційної діяльності може бути здійснено різними шляхами, серед яких фахівці виділяють реструктуризацію змісту, методичного та технологічного забезпечення основної професійної освітньої програми шляхом введення в неї додаткових дисциплін або додаткового циклу дисциплін, орієнтованих на професійно-творчий розвиток учнів, а також, при необхідності, «комбінації» основної та додаткової програм (В. А. Баженов, В. Ф. Мануйлов, А. С. Нікуліна, Н. Г. Ничкало, Л. Є. Пелевін, І. Б. Федоров) в умовах безперервної освіти, тобто розробку і реалізацію інтегрованої системи навчання, під якою розуміється система навчання, що дозволяє в безперервному освітньому процесі реалізовувати освітні програми різного рівня в постійному єдності теоретичної та практичної професійної підготовки (Н. М. Ларіонов , А. С. Поспелов, Ю. А. Чаплигін).

Аналіз теорії і практики безперервної освіти за кордоном (С. Ю. Алфьоров, А. П. Беляєва, Б. С. Гершунский, В. А. Єрмоленко, Г. Л. Ільїн, А. М. Новиков, П. Н. Новиков та ін) показав наявність двох підсистем неперервної професійної освіти: формальної професійної освіти, що реалізує підвищення рівня освіти в стаціонарних освітніх установах і « трансформації кваліфікації», спрямованої на підвищення кваліфікації, розширення профілю, перекваліфікацію на базі наявної професії (спеціальності) або отримання нової (додаткової) професії (спеціальності) без урахування попереднього професійного досвіду в ході професійної підготовки (безперервність «по горизонталі »). Проте, проблема неперервної освіти на разі залишається недостатньо дослідженою, тому стаття присвячена саме цій проблемі.

Метою статті є: обґрунтувати якими якостями повинна володіти особистість, щоб бути здатною здійснювати неперервну освіту для якісного самозмінювання відповідно до змін зумовлених самим життям, інноваційною діяльністю освітніх закладів та ін.

Завдання статті: розкрити зміст неперервної освіти, протиріччя в суспільстві, що спонукають до її здійснення та основні завдання неперервної освіти; обґрунтувати якості, якими повинна володіти особистість, щоб бути здатною здійснювати неперервну освіту для якісного самозмінювання, удосконалення відповідно до змін, зумовлених самим життям, інноваційною діяльністю освітніх закладі; визначити основні педагогічні умови формування цих якостей.

Виклад основного матеріалу. Як відзначають фахівці (А. А. Кірсанов Н. Б. Шмельова), продуктивність професійної діяльності опосередкована не тільки технікою і технологією, а й особистісним потенціалом, особистісними якостями працівника. Сучасний працівник, що працює в умовах інноваційного виробництва, повинен поєднувати в собі талант вченого, конструктора, мати високорозвинене системне мислення.

Сьогодні необхідність неперервної освіти зумовлена самим життям, інноваційною діяльністю освітніх закладів, потребами особистості постійно удосконалюватися, підвищувати свій професійний імідж і статус.

В освіті і її відносинах із суспільством виникли протиріччя між :

- складністю сучасної виробничої діяльності, провідним компонентом якої стає інноваційний, і існуючим рівнем підготовки фахівців з вищою освітою;
- об'єктивною потребою в розширенні профілю підготовки фахівців, формування у них готовності до вирішення широкого кола інноваційних завдань та існуючою традиційною системою навчання, орієнтованою переважно на конкретну вузькопрофільну область професійної діяльності і недостатньо спрямованою на набуття інноваційних якостей;
- необхідністю формування у студентів професійно важливих для інноваційної діяльності якостей і не розробленістю теоретичних підходів до проектування відповідних педагогічних систем;

– необхідністю розвитку у студентів професійно важливих якостей спеціаліста як суб'єкта інноваційної діяльності і спрямованістю традиційної освіти лише на формування професійної, що розуміється як система професійних знань, умінь і навичок.

Виявлені протиріччя обумовлюють проблему підготовки такого випускника навчального закладу, який би був у змозі розв'язувати ці протиріччя. А так як вони постійно існуюватимуть, то це вимагає від людини навчання впродовж усього життя, тобто неперервної освіти. .

Сам термін «неперервна освіта» часто співвідноситься з різними освітніми процесами і представляється як Освіта впродовж усього життя, Освіта дорослих, Підвищення кваліфікації в професійній сфері, інші інтерпретації. Однак, незважаючи на подібне різноманіття трактувань і назв, слід виділити основні особливості процесу безперервної освіти в умовах сучасного інформаційного суспільства: процес отримання знань з формальності перетворюється на життєву необхідність. Лавиноподібне збільшення потоків інформації, поява нових технологій у різних видах професійної діяльності вимагає постійного оновлення знань. Вікові та професійні межі стираються – нові технології вимагають нових умінь від людей будь-якого віку. У ряді країн діють регіональні, національні та міжнародні центри, які розробляють проблематику і координуючі програми та інформаційний обмін з питань безперервної освіти (переважно в руслі освіти дорослих).

На думку деяких учених, неперервна освіта не може розглядатися тільки як варіант чинної на сьогодні освітньої системи чи обмежуватись аналізом освіти дорослих. Йдеться не лише про компенсацію можливих недоліків базової освіти та прискорення професійної адаптації робітників і спеціалістів до виробничо-технологічних умов і потреб різних галузей народного господарства, які постійно змінюються. Ці завдання самі по собі досить важливі і вирішуються за допомогою системи підвищення

кваліфікації та перепідготовки кадрів – складника системи єдиної системи освіти.

Сьогодні найважливішим завданням саме неперервної освіти визнається створення умов для всебічного гармонійного розвитку кожної людини незалежно від віку, попередньо здобутої професії або спеціальності, місця проживання, але з обов'язковим урахуванням її індивідуальних особливостей, мотивів, інтересів, ціннісних настанов: "метою неперервної освіти є розвиток особистості в періоди як її фізичного і соціально-психологічного дозрівання, розквіту і стабілізації життєвих сил та здібностей, так і старіння організму, коли на перший план висувається завдання компенсації функцій і можливостей, що втрачаються".

Неперервна освіта – систематична і добровільна, соціально-регульована діяльність людини з придбання та оновлення як загальних так і професійних ЗУН, протягом усього життя, що передбачає наступність і взаємне доповнення, самонавчання. Інститут неперервної освіти охоплює шкільні та позашкільні заклади культури, де здійснюються освіту і самоосвіту. Межа між освітою і самоосвітою не є жорсткою. Навчання і самоосвіта доповнюють один одного. Однак самоосвіта стоїть вище.

Змістовно – неперервна система освіти – це система, що забезпечує безперервну якісну самозміну (саморозвиток) кожного учня(студента) за рахунок безперервної зміни його власних здібностей. Така безперервність не має внутрішньої межі. З нашої точки зору, перспектива освіти, та неперервної освіти зокрема, пов'язана саме з таким розумінням неперервності.

Основною особливістю такої системи освіти є забезпечення індивідуальної траєкторії саморозвитку для кожної людини. Саме саморозвитку, що розуміється як процес якісного самозмінювання власних здібностей.

Варто зазначити, що нову інформацію з метою поглиблення удосконалення, оновлення, доповнення знань, умінь, навичок впродовж життя, людина в сучасному світі може черпати з різних джерел: Інтернету телебачення, літератури, преси. Тому педагогічна, змістова організація дистанційного навчання (як на етапі проектування курсу, так і в процесі його використання) є пріоритетною. Так як в процесі навчання головним є самостійна пізнавальна діяльність учня (навчання, а не викладання), то важливо, щоб той, хто навчається, зумів самостійно здобувати знання з допомогою різноманітних джерел інформації, і з цією інформацією зміг працювати в зручний для нього час, використовуючи різні способи пізнавальної діяльності.

Самостійне придбання знань не повинне носити пасивний характер, а навпаки, учень із самого початку має бути залучений до активної пізнавальної діяльності, що не обмежується оволодінням знаннями, проте неодмінно передбачає їх застосування для розв'язання різноманітних проблем навколишньої дійсності.

Організація самостійної (індивідуальної або групової) діяльності тих, хто навчається, в мережі Інтернет припускає використання новітніх педагогічних технологій, які адекватні специфіці даної форми навчання, стимулюють розкриття внутрішніх резервів кожного учня й одночасно сприяють формуванню соціальних якостей особи. Найбільш вдалимим щодо цього є навчання у співпраці (для активізації пізнавальної діяльності кожного учня в мережах), метод проектів (для творчого інтегрованого застосування здобутих знань), дослідницькі, проблемні методи.

Особистість має вміти працювати з новою інформацією: критично оцінювати її, на основі аналізу, правильно робити її відбір. Вона повинна бути здатною приймати рішення з чим погоджуватися, а з чим ні, тобто визначати свою чітку позицію і, в разі необхідності, вміти її відстоювати, доводити право на її існування. До того ж, перспективний працівник повинен бути готовим до творчого використання здобутої інформації в тих умовах в

яких він працює, до тих ситуацій, які можуть виникнути. Ось саме до цього ми маємо готувати випускників ЗОШ та ВНЗ.

Це завдання має вирішуватися одночасно в двох аспектах.

1. У навчально-методичному. За рахунок створення індивідуально-спільного суб'єктного освітнього середовища, середовища змістовного спілкування, тобто середовища такого спілкування, яке ґрунтується не на передачі або обміні інформацією, а на цілеспрямованому (суб'єктному) перетворенні як здібностей свого партнера, так і своїх власних здібностей. Це середовище має забезпечувати необхідні умови для становлення кожного учня (студента) як самостійного творця самого себе, своїх власних здібностей і нових знань, необхідних йому для вирішення нових проблемних ситуацій, для нового кроку у власному розвитку.

Таким сприятливим середовищем для саморозвитку є спільна діяльність, в якій кожен учень є метою індивідуальної діяльності іншого. Це забезпечується такою її організацією, в умовах якої в учнів загальна мета їхньої спільної роботи збігається з метою їх індивідуальних діяльностей. Але при цьому складність самої спільної діяльності, якість її мети така, що змушує всіх учнів – партнерів спілкування працювати на межі своїх індивідуальних здібностей. Загальна мета, що впливає з неї, загальні критерії оцінки спільної та індивідуальних діяльностей потребують необхідності суб'єктного спілкування, спілкування, яке є обов'язковим і єдиним засобом успішного розв'язання спільного завдання.

Ми говоримо про інтерактивне навчання. Необхідність у змістовному спілкуванні, що виникає за умов інтерактивного навчання, "змушує" кожного учня навчальної кооперації враховувати у власній індивідуальній діяльності діяльність усіх партнерів, будувати свою власну діяльність з урахуванням інших індивідуальних діяльностей. Результатом такої спільної роботи стає освоєння кожним партнером нової індивідуальної здатності, яка вперше

виникає як кооперативна здатність. Тому фактично продуктом такої спільної навчальної діяльності є сам учень, його нові здібності, про необхідність яких ми говорили.

В організаційно-методичному. За рахунок забезпечення індивідуальної траєкторії самозмінювання на підставі гнучкого індивідуального навчального плану, варіативного пакета індивідуальних навчальних програм і гнучкого індивідуального розкладу навчальних занять. Це створює необхідні умови для реалізації можливості розвиватися в своєму індивідуальному темпі і у власній індивідуальній системі навчальних предметів (у індивідуальному освітньому середовищі), що забезпечується головним освітнім принципом - принципом вільного вибору способу навчання: вільного вибору навчальних дисциплін, викладачів, форм контролю власної діяльності, професійної спеціалізації на основі інтересу і ін. Але ця свобода вибору має високий ступінь відповідальності не тільки перед собою, вчителями та батьками, а й перед своїми напарниками, оскільки інтерактивне навчання – це напружена спільна творча діяльність. Проте одних цих деталей індивідуалізації навчального процесу зовсім недостатньо, хоча й вони самі по собі вже є екзотикою для нашого незвичного до свободи педагогічного мислення.

Системотвірним фактором неперервної освіти є суспільна потреба у постійному розвитку особистості кожної людини.

Висновок. Отже, неперервна освіта – це сукупність засобів, способів і форм здобуття, поглиблення й розширення загальної освіти, професійної компетентності, культури, виховання, громадянської і моральної зрілості. Для кожної людини неперервна освіта є процесом формування й задоволення її пізнавальних запитів та духовних потреб, розвитку задатків та здібностей у мережі державно-суспільних навчальних закладів і шляхом самоосвіти.

Подальшої розробки потребує питання методичного та дидактичного забезпечення дистанційного навчання для здійснення неперервної педагогічної освіти.

Література.

1. Баженов В. А. Впровадження організаційних технологій неперервного професійного навчання /В. А. Баженов, В. Є. Пелевін // Розвиток педагогічної і психологічної наук в Україні 1992 – 2002: Зб. Наук. праць до 10-річчя АПН України. – Харків: ОВС, 2002. – ч. 2. – с. 162 – 170.
2. Кирсанов А. А. Методологические основы современной системы повышения квалификации преподавателей вузов / А. А. Кирсанов, В. В. Кондратьев // Высшее образование в России – 2009. – №2. – с. 83 – 86.
3. Мануйлов В. Модели формирования готовности к инновационной деятельности/ В. Ф. Мануйлов, И. Б. Федоров // Высшее образование в России – 2004. – №7. – с. 56 – 64.
4. Ничкало Н. Г. Неперервна професійна освіта – тенденція світова / Н. Г. Ничкало // Розвиток педагогічної і психологічної наук в Україні 1992 – 2002: Зб. Наук. праць до 10-річчя АПН України. – Харків: ОВС, 2002. – ч. 2. – с. 148 – 162.
5. Нікуліна А. С. Основні аспекти педагогіки профтехн. Освіти. Навчальний посібник / А. С. Нікуліна, В. М. Молчанов, Ю. І. Торба – Донецьк: ДІПО ІГП, 2006. – 296 с.

Literature.

1. Bazhenov VA Implementing organizational technologies of continuous professional training / V. A. Bazhenov, VE Pelevin // Development of pedagogical and psychological sciences in Ukraine 1992 - 2002: Sat. Sciences. papers to the 10th anniversary of Pedagogical Sciences of Ukraine. - Kharkov: Allied, 2002. - Part 2. - P. 162 - 170.

2. Kirsanov AA methodological bases Modern systems povыshenyua qualifications of teachers Universities / AA Kirsanov, V. Kondratiev // Higher Education in Russia - 2009. - № 2. - P. 83 - 86.
3. Manuilov V. Model Formation readiness activities ynnovatsyonnoy k / VF Manuilov, I. B. Fedorov // Higher Education in Russia - 2004. - № 7. - P. 56 - 64.
4. Nychkalo NG Continuing professional education - a trend the world / NG Nychkalo // Development of pedagogical and psychological sciences in Ukraine 1992 - 2002: Coll. Sciences. papers to the 10th anniversary of Pedagogical Sciences of Ukraine. - Kharkov: Allied, 2002. - Part 2. - P. 148 - 162.
5. Nikulin A. Basic aspects of pedagogy proftehn. Of Education. Textbook / A. Nikulin, V. Molchanov, Yu Torba - Donetsk: DIPO IGP, 2006. - 296 p.

Вища освіта України// : Теоретичний та методичний часопис №3 (54) – 2014. – Тематичний випуск “Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології” – С.151 – 154.